

İNFORMATIKANIN TƏDRİSİ METODİKASI

UOT 372.0:002

Rosa Nizami qızı Məmmədada
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

İNFORMATIKA KURSUNUN MƏNİMLƏNİLMƏSİ NƏTİCƏLƏRİNƏ VERİLƏN TƏLƏBLƏR VƏ ŞAĞIRD NAİLİYYƏTLƏRİNİN TƏHLİLİ

Rosa Nizami qızı Məmmədada
Azerbaidzhanский Государственный Педагогический Университет

ТРЕБОВАНИЯ ПРЕДЪЯВЛЯЕМЫЕ К РЕЗУЛЬТАТУ УСВОЕНИЯ КУРСА ИНФОРМАТИКИ И АНАЛИЗ ДОСТИЖЕНИЙ УЧАЩИХСЯ

Rosa Mamedzade Nizami
Azerbaijan State Pedagogical University

REQUIREMENTS FOR THE RESULTS OF THE INFORMATICS COURSE AND ANALYSIS OF STUDENT ACHIEVEMENTS

Xülasə: Məqalədə Milli Kurikulumun funksiyaları və ümumi prinsipləri, əsas təhsil pilləsində tədris olunan informatika fənninin əsaslandırılması və ümumi təlim nəticələri şərh edilmişdir. Yuxarı siniflərdə kursun tədrisi zamanı əsas təhsil pilləsində mənimlənilmiş bacarıq və vərdislər inkişaf etdirilməklə şagirdlərdə informasiya cəmiyyətinin tələblərinə uyğun zəruri məlumatlarla işləmə bacarıqları, kompüterdə daha çox populyar olan proqram vasitələrindən istifadə vərdisləri formalaşdırılır, onların alqoritmik təfəkkürünün və intellektual səviyyəsinin inkişafı, peşə seçiminə hazırlıqları təmin olunur.

Açar sözlər: informatika, informasiya, informasiya prosesləri, alqoritmik təfəkkür, bilik, bacarıq, vərdiş.

Резюме: Статья посвящена функциям и общим принципам национального куррикулума по информатике, обоснованию ввода курса информатики в школьную программу, результатам обучения информатике. Отмечается, что одним из основных целей преподавания информатики в школе является подготовка подрастающего поколения к жизни в условиях информационного общества, привития навыков 21-го века.

Ключевые слова: информатика, информация, информационные процессы, алгоритмическое мышление, знание, умение, навыки.

Summary: Article is devoted to the functions and general principles of the national curriculum on informatics, the rationale for entering informatics courses in the school curriculum, and the results of teaching informatics. It is noted that one of the main goals of teaching computer science at school is to prepare the younger generation for life in the conditions of the information society, to develop the skills of the 21st century.

Key words: computer science, information, information processes, algorithmic thinking, knowledge, skill, skills

1. MİLLİ KURİKULUMUN FUNKSİYALARI VƏ ÜMUMİ PRİNSİPLƏR

"Kurikulum" latın mənşəli söz olub lüğəvi mənası "kurs", "yol", "istiqamət" deməkdir. Lül-

ğətlərdə "təlim kursu", "tədris planı", "proqram" kimi izah olunur. "Kurikulum" bir pedaqoji anlayış kimi 1990-cı illərin sonlarından başlayaraq Azərbaycan dilində istifadə olunmağa

başlamışdır. 1999-cu ildən etibarən Respublikamızda mərhələ-mərhələ həyata keçirilən Təhsil islahatının 2003-2013-cü illəri əhatə edən üçüncü mərhələsində "Ümumi orta təhsilin keyfiyyəti və real tələblərə uyğunluğu" adlı komponentin altkomponentlərindən biri kimi "Kurikulum islahatı" təsdiq olunmuş və bu sahədə mütəmadi olaraq işlər görülmüş, tədbirlər həyata keçirilmişdir. Kurikulum Şurası təsis edilmiş, Kurikulum Mərkəzi yaradılmış və təhsil kurikulumlarının hazırlanmasına başlanılmışdır. Ölkə miqyasında tələbyönlü kurikulumların hazırlanmasına müəllim, tərbiyəçi, məktəb rəhbəri və təhsil mətəxəssislərinin təmsil olunduğu, eləcə də təhsillə bilavasitə bağlı olan cəmiyyət üzvlərinin iştirak etdiyi işçi və ekspert qrupları cəlb olunmuşdur.

İslahat dövründə 2006-cı ildə "Azərbaycan Respublikasında ümumi təhsilin Konsepsiyası (Milli Kurikulumu)" sənədi, onun əsasında 2007-ci ildə I-IV siniflər üçün fənn kurikulumları hazırlanaraq təsdiq olunmuşdur. 2011-ci ildə isə V-XI siniflər üçün fənn kurikulumları təsdiq olunaraq istifadəyə verilmişdir. Bundan əlavə, məktəb, eləcə də dars kurikulumu nümunələri hazırlanmışdır. Təhsil kurikulumları hazırlanarkən onların nəticəyönlü, tələbyönlü, şagirdyönlü, şəxsiyyətyönlü və inteqrativ xarakterə malik olması didaktik tələblər kimi nəzərə alınmışdır.

Azərbaycan Respublikasının ümumtəhsil məktəblərində tədris edilən digər fənlər kimi informatikanın da tədrisi ümumi təhsilin Konsepsiyası - Milli Kurikulum sənədinə əsaslanır. Respublikada həyata keçirilən təhsil islahatlarının nəticəsi olaraq bu sənəd 2008-ci ildən ümumtəhsil məktəblərində tətbiq edilir.

Azərbaycan Respublikasında ümumi təhsilin Konsepsiyası - Milli Kurikulumu konseptual xarakterli çərçivə sənədi olub ümumi təhsil üzrə təlim nəticələrini və məzmun standartlarını, ümumi təhsilin hər bir pilləsində nəzərdə tutulan fənləri, həftəlik dars və dərəsdənkənar məşğələ saatlarının miqdarını, pedaqoji prosesin təşkilini, təlim nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi və monitorinqi üzrə əsas prinsipləri, fənn kurikulumlarının strukturunu əhatə edir.

Milli Kurikulum ictimai-siyasi, mədəni və sosial həyatın qloballaşdığı və universallaşdığı, informasiya-kommunikasiya texnologiyaları

nın rolunun artdığı, rəqabətin gücləndiyi müasir dövrdə hər bir şəxsin istedad və qabiliyyətinin müstəsna əhəmiyyət kəsb etdiyi nəzərə alınaraq, müstəqil qərarlar qəbul etməsi üçün onun zəruri təhsil səviyyəsinə və bacarıqlara malik olmasına, cəmiyyətin inkişafının əsas hərkəterici qüvvəsi olan insanın formalaşdırılmasına və problemlərin həlləsinə yönəlmişdir.

Milli Kurikulum bilavasitə aşağıdakı funksiyaları reallaşdırılmasına xidmət edir:

1. ümumi təhsilin pillələri, bu pillələrdə tədris olunan fənlər arasında əlaqələrin və ardıcılığın təmin edilməsi;
2. fənlərin məzmununun cəmiyyətin tələbatına uyğun daim təkmilləşdirilməsi və yeniləşdirilməsi;
3. təlim texnologiyalarının çəvikliyi və interaktivliyinin təmin olunması;
4. nəticəyönlü fənn kurikulumlarının hazırlanıb tətbiq olunması;
5. təlim mühtininin, təhsil fəaliyyətinin səmərəliliyinin, təlimin inkişafetdirici və qabaqlayıcı xarakterinin, bilik, bacarıq və vərdislərin təhsil pillələri üzrə konsentrasiy prinsip əsasında müəyyənləşdirilməsinin təmin olunması;
6. şagird nailiyyətlərinin obyektiv qiymətləndirilməsi və stimullaşdırılmasının təmin edilməsi.

Milli Kurikulum aşağıdakı ümumi prinsiplərə istinad olunmaqla hazırlanmışdır:

1. milli və ümumbəşəri dəyərlərin nəzərə alınması;
2. ümumi inkişafı, meyil və maraqları nəzərə alınmaqla bütün şagirdlərə əlverişli təlim şəraitinin yaradılması;
3. tələbyönlülük;
4. nəticəyönlülük;
5. şagirdyönlülük;
6. inteqrativlik.

2. ƏSAS TƏHSİL PİLLƏSİNDƏ TƏDRİS OLUNAN İNFORMATIKA FƏNNİNİN ƏSASLANDIRILMASI VƏ ÜMUMİ TƏLİM NƏTİCƏLƏRİ

İnformatika fənnin tədrisi şagirdlərdə ətraf aləmi informasiya sistemi baxımından təhlil və qərar qəbul etmə bacarıqlarının formalaşdırılmasına, onların informasiya və kommunikasiya texnologiyalarından istifadəyə hazırlanmasına xidmət edir. Yuxarı siniflərdə kursun tədrisi za-

manı əsas təhsil pilləsində mənimşənilmiş bacarıq və vərdişlər inkişaf etdirilməklə şagirdlərdə informasiya cəmiyyətinin tələblərinə uyğun zəruri məlumatlarla işləmə bacarıqları, kompüterdə daha çox populyar olan proqram vasitələrinin istifadə vərdişləri formalaşdırılır, onların alqoritmik təfəkkürünün və intellektual səviyyəsinin inkişafı, peşə seçiminə hazırlıqları təmin olunur. Kursun məktəb proqramına daxil edilmişin əsaslandırılması da məhz bu ideyalara əsaslanır.

İnformatika fənninin tədrisinin ümumi nəticələri aşağıdakından ibarətdir. Kursun tədrisi nəticəsində şagird:

informasiya və kommunikasiya texnologiyalarının müasir cəmiyyətdə rolunu və əhəmiyyətini şərh edir;

gündəlik həyatda və möişətdə lazım olan məsələləri kalkulyator rejimində həll edir;

kompüterdə istifadə olunan əməliyyat sistemini tənzimləyir;

mətn redaktorunda sadə olmayan mətnləri yığır və formatlaşdırır, mətnə müxtəlif yaddaşlardan şəkillər daxil edir;

qrafik redaktorda müəyyən çətinlik dərəcəsinə malik şəkillər hazırlayır, şəklin atributlarını dəyişdirir, onlara müvafiq mətnlər daxil edir;

obyektin xassələrini, parametrlərini və mühitini təyin edir, obyektlər sistemini təsnif edir;

obyektin informasiya modelini qurur və onun təbii modelini təsvir edir;

informasiyanın xassələrini, kodlaşdırılmasını, qəbul edilməsi və ötürülməsini nümunələr əsasında izah edir;

şəbəkə növləri vasitəsi ilə məlumatları axtarır, toplayır, sistemləşdirir və onlardan məqsədyönlü istifadə edir;

müxtəlif təqdimatlar hazırlayır və nümayiş etdirir;

elektron cədvəllərdən istifadə etməklə yeni sənədlər tərtib edir;

müxtəlif şəbəkə növlərindən, şəbəkənin işini təmin edən proqram təminatından istifadə edir, sadə "Web" sahifələr yaradır.

Yuxarı siniflərdə isə fənnin tədrisinin ümumi nəticələri aşağıdakından ibarətdir. Kursun tədrisi nəticəsində şagird:

informasiyaları ölçür, təsvir edir və informasiya daşıyıcıları ilə işləyir;

sadə məsələlərin həlli üçün müxtəlif strukturlu alqoritmlər tərtib edir, proqramlar hazırlayır və icra edir;

sadə informasiya modellərinə uyğun informasiyaların işlənməsi alqoritmlərini qurur və qurulmuş modeli kompüterdə tədqiq edir;

kompüterdə istifadə olunan əməliyyat sistemini tənzimləyir və lazımi əməliyyatları icra edir;

qrafik redaktorda müxtəlif təsvirlərin hissələrindən istifadə edərək yeni təsvir yaradır, mətn redaktorunda cədvəl-mətnlər yığır, formatlaşdırır, cədvəllər üzərində hesablamalar aparır, sənədləri çap edir;

müxtəlif təqdimatlar hazırlayır, redaktə edir və ona multimedia effektlərini əlavə edir;

elektron cədvəl prosessorunda və verilənlər bazasında müvafiq əməliyyatları icra edir;

internetin əsas xidmətlərindən istifadə edir, müxtəlif dizaynlı "Web" sahifələr yaradır.

İnformatika kursunun tədrisində bu nəticələrin əldə edilməsi, şagirdləri informasiya cəmiyyətində yaşayb işləməyə, 21-ci əsrin bacarıqlarına yiyələnməyə kömək edəcəkdir.

Problemin aktuallığı. Müasir dünyada sürətlə gedən sosial, mədəni və texnoloji dəyişikliklər qlobal düşünmə tərzinin əhəmiyyətini xeyli artırır. Yuxarı siniflərdə kursun tədrisi şagirdlərin alqoritmik təfəkkürünün və intellektual səviyyəsinin inkişafı ilə yanaşı peşə seçiminə hazırlıqlarına da kömək edir.

Problemin elmi yeniliyi. Məqalənin elmi yeniliyi əsas təhsil pilləsində tədris olunan informatika fənninin əsaslandırılması və ümumi təlim nəticələrinin təhlilindən ibarətdir.

Problemin praktik əhəmiyyəti və tətbiqi. Məqalənin mövzu üzrə tədqiqat aparən magistrantlar əsas da orta məktəb informatika müəllimləri üçün faydalı olacağı düşünülür.

Ədəbiyyat:

1. Ümumtəhsil məktəbləri üçün "İnformatika" dərsliləri (1-11-ci siniflər)
2. Əliquliyev R., Mahmudova R. Təhsilin takamül prosesində informasiya inqilabının rolu / "İnformatika, informasiya texnologiyalarının təhsildə tətbiqi məsələləri" mövzusunda respublika elmi konfransın materialları. Bakı, 2007, 22-23 may
3. www.Müəllim .edu. az.
4. informatik.az

E-mail: roza.memmedzade@mail.ru
 Rayçı: ped.ü.fəls.dok., dos. İ.B. Əhmədov
 Redaksiyaya daxil olub: 30.11.2018